

PŘED CEMENTÁRNOU seděli na lavičce staříci, jeden na druhého křičeli, brali se za klopy a hulákali si do uší.

Na kraj mrholil cementový prach a všechny domky a zahrady byly pokryty jemně mletým vápencem.

Tak jsem vyšel do zaprášených polí.

Pod osamělou hruškou sekal mrňavý mužský srpem trávu.

„Povídám, co to je tam u vrátnice za ty uřvaný dědky?“

„Jo u hlavní brány? To jsou naši penzisti,“ řekl ten mrňavý mužský a sekal dál.

„To ale mají pěkný stáří,“ povídám.

„Že?“ řekl mužský, „už se taky náramně těším, jak za pár let tam budu vysedávat taky.“

„Jen jestli se tý penze dočkáte!“

„A to já zase jo. Tady je náramně zdravěj kraj. Průměrnej věk je zde sedumdesát let,“ řekl mužiček a jednou rukou hbitě žnul travičku, ze které se houličil cementový prach jak kouř z vlhkého ohníčku.

„Pěkně prosím,“ povídám, „ale vo co se tam ti dědové hádají? Že tam tak na sebe pořád řvou?“

„Baví je provoz cementárny. Myslejí si, že voni by to dělali lepší. A potom když se vykřičejí, tak večer mají větší žízeň! To víte, celej život tam dělali, takže s tou cementárnou srostli, takže už bez tý fabriky nemůžou žít.“

„Ale že radši nejdou někam na houby? Nebo vůbec, že

se neodstěhujou někam do pohraničních lesů? Každěj by dostal domeček se zahrádkou!“

Povídám a utřel jsem si hřbetem ruky nos a na ruce se objevila slizká černá čára.

„Tó tak!“ řekl mužiček a přestal žnout, „jeden penzista jménem Mareček se odstěhoval kamsi za Klatovy do lesů... a za čtrnáct dní ho přivezla sanitka. Dostal tam ze zdravýho vzduchu záduchu. Ale za dva dny byl zase chlapák. Ten, co tam u hlavní brány nejvíc křičí, to je právě ten Mareček. To víte, tady je silnej vzduch jak noha u boku, jak hrachová polívka.“

„Já hrachovou polívku nerad,“ povídám a ustoupil jsem pod hrušku.

Po prašné polní cestě cválal pár koní, kopyty vířil cementové mračno, ve kterém byl ztracený vůz. A vozka si v tom mračnu radostně zpíval a náruční valach teď natáhl uzdu a z hrušky urval haluz a setřásl z větví metrák cementového prachu. S napřaženýma rukama jsem se vybatolil z toho oblaku.

Po chvíli jsem shledal, že na cestu jsem se vydal v tmavých šatech, ale teďka je ten oblek šedivý.

Povídám: „Pane, buďte tak laskav, kde tady bydlí Jirka Burgán?“

Mužiček žnul dál travičku, dál druhou rukou vyrovnával těžiště pohybujícího se těla.

Teď zasekl srp do krtiny, vyskočil a rozběhl se zděšeně do polí.

„Vosy!“ vykřikl.

A šavloval srpem kolem hlavy.

Doběhl jsem ho.

„Pane, povídám! Kde tady bydlí Jirka Burgán?“

„Jsem Jirkův tatínek,“ zvolal mužiček v běhu a dál se oháněl ostrým srpem po útočících vosách.

„Těší mě, že vás poznávám, jsem Jirkův přítel,“ předstabil jsem se.

„To bude mít syn radost! Už vás čeká!“ vykřikl pan Burgán a přidal v běhu.

Ale jak šavloval a mrskal srpem po vosách, nešťastně si zarazil ten srp do hlavy.

A lehce mě předběhl a srp mu trčel z lebky jak kosárek.

U vrátek stavení jsme se zastavili.

Pan Burgán nezachvěl ani chřípím. Krev mu curůčkem stékala do zaprášených vlasů kolem uší a spojovala se do rychlých kapek pod bradou.

„Já vám ten srp vytáhnu,“ povídám.

„Až pak, třeba náš chlapec si mě bude chtít vymalovat. A tady je moje žena!“

A z vrátek vyšla tlustá paní, měla vykasané rukávy a mastné ruce, jako by právě dokuchala husu. Jedno víčko níž než druhé a pokleslý spodní ret.

„Však už vás vyhlížím,“ řekla a hnětla mi dlaň, „jste u nás pěkně vítáni!“

Z vrátek vyběhl Jirka, růžolící mladík, a jednou rukou mi potřásl pravicí a druhou ukazoval do kraje: „Kamaráde! To je krása! Lhal jsem, nebo nelhal? To jsou barvy! To je landšaft! To je plenér!“

„Krása, ale co se stalo tatínkovi!“ povídám.

„Co?“ rozhlížel se Jirka.

„Co! Tohle!“ povídám a zavíklal jsem srpem, který trčel z hlavy pana Burgána jak ohromný zobák.

„Au!“ řekl pan Burgán.

„Jo tohle,“ mávl rukou přítel, „já myslel bůhvíco se nestalo. Maminko, jen se podívejte, tatínek jistě zase honil vosy! Tatínku, tatínku!“ hrozil Jirka a smál se a dodal: „U nás není nikdy o legraci nouze. To nám kradli králíky, a to se ví tatínek, zlepšovatel, políčil prkna na senkrovně tak šikovně, že kdo by na ně v noci lehounce jen šlápl, propadne se do žumpy. Totiž ta králíkárna stojí těsně u tý jímky na fekálie. Ale to se samo sebou rozumí, že tatínek na to zapomenul a spadl tam ráno sám.“

„Není to hluboký,“ řekl pan Burgán.

„Jak?“ nastavil ucho Jirka.

„Tak,“ řekl pan Burgán a přešel si dlaní pod krkem.

„No proto!“ řehtal se Jirka a pak řekl, „to jindy zase

vystupoval tatínek v roli hygienika. Do záchodu nasypal kbelík karbidu a za chvíli si tam vysypal fajfku. Jdu ven a co nevidím? Rána jak z kanónu, pět metrů fekálií v luftě a mezi nimi v kotrmelci tatínek šest metrů nad zemí! Ještě že dopadl na hnůj!“

„Hehehehe . . . ,“ smála se paní Burgánová, až se jí třáslо břicho.

„To není pravda, to nebylo šest metrů nad hnojem,“ zářil pan Burgán a krev kolem uší mu zaschla a leskla se jako email.

„Tak kolik?“ nastavil ucho Jirka.

„Nejvyšš těch metrů pět . . . a těch fekálií ať byly ty metrů čtyři,“ řekl pan Burgán a dodal, „on náš chlapec, že je umělec, tak pořád přehání.“

„To jediné,“ povídám, „ale lidi, nezlobte se, mě ten srp v hlavě dělá tak nervózní!“

„To je maličkost, božičku,“ řekla paní Burgánová a vzala za rukojeť, zavíklala a pak vytrhla ten srp z rány.

„Nemohl by pan Burgán dostat otravu krve?“ šklebil jsem se starostí.

„Ne, tady všecho léčíme zdravým vzduchem,“ řekla paní a láskyplně stulila dlaň v pěst a udeřila pana Burgána do čela a pověděla, „vono je lepší hned po ránu dát tatínkovi jednu mezi rohy. A proč? Protože je nezbeda.“

A vzala manžela za pačesy a odtáhla jej na dvorek a jednou rukou tlačila zkrvavenou hlavu pod pumpu a druhou rukou pumpovala.

„Kamaráde,“ řekl Jirka, „naš tatínek je čiloun. Letos o dovolené opravoval okapovou rouru a neuvázaně chodil po samým okraji střechy a smál se. Maminka patrolovala po cementovém chodníčku, kdyby se tatínek zřítíl, aby doběhla pro sanitku. A čtrnáctej den se tatínek uvázal a spadl se střechy a visel za nohu. Z kabinetu jsem mu dával pít, zatímco maminka vystlala všechny peřiny na cementovej chodníček. A když jsem tatínka odřízl, jak se to jen mohlo stát? Padl po hlavě vedle těch peřin. Na ciment!“

„Hehehehe...“ smála se paní Burgánová, „na ciment, ale ten večer už byl zase v hospodě!“ dodala a pumpovala dál.

„Náš tatínek taky jezdí na motocyklu,“ pokračoval Jirka hlasitě, aby to slyšel i otec, „známí šoféři nám říkají: ‚Nic ve zlým, ale ten váš tatínek tak jezdí podle předpisů o bezpečnosti v jízdě, že si ho jednou přinesete domů v nůši!‘ Chachacha! A jednou tatínek nepřijel, tak jsme vzali nůši a šli jsme ho hledat. A v zatáčce, až támhle, jak jdeme podle trnkového roští, najednou jako by v tom křoví něco zabekalo. Koukneš... a maminko, co jsme viděli?“

„Hehehehe...“ smála se paní Burgánová a pořád tlačila manželovu hlavu pod pumpu.

„Náš tatínek byl i s motocyklem zapasovanej do těch trnek!“ dusil se smíchem Jirka, „nevytočil zatáčku a rovnou do toho křoví... a tak tam seděl na motocyklu, ruce na řídítkách a celý dvě hodiny se nemohl ani hnout, poněvadž ze všech stran byl vyšprajcovanej těmi trnkovými trny a pichláky a bodlatými větvíčkami...“

„A jeden trn jsem měl v nose a jeden mi nadzvedával víčko... a chtělo se mi kejchnout!“ volal pan Burgán a zvedal hlavu, ale paní Burgánová jej vzala za pačesy a hlavu mu strhla pod pumpu.

„A jak jste tatínka dostali z těch trnek?“ trnul jsem.

„Přinesl jsem nejdřív nůžky na střihání ovcí, potom zahradnický nůžky a na křovisku jsem provedl takzvaný Preislerův řez a tatínka za hodinu vystříhal,“ řekl Jirka.

Pan Burgán chtěl něco dodat, ale jak zvedl hlavu, udeřil se do týlu o železnou rouru pumpy.

Na blízkém kopci se zablesklo a ozvala se detonace.

„Je deset hodin,“ řekl Jirka.

„Darebáci,“ pravila něžně matka a dívala se na pahorek, kde na mýtince vyrůstal bílý obláček.

A mezi zaprášenými borovicemi, tam na kopci, byli vidět vojáci, teď jeden z nich vyšel na mýtinu, na znamení praporkem odjistil ruční granát a hodil jej doprostředka

té lesní proluky a svalil se... a nejdřív exploze, pak mléčný mráček. Tlak vzduchu, když sešel do údolí, setřásl z lískových keřů a slunečnic cementový prach.

„Darebáci,“ řekla paní Burgánová jemně.

A vyvedla muže za pačesy od pumpy, odhrnula mu vlasy a starostlivě prohlédla ránu.

„Na zdravém vzduchu ti to pěkně zaschne,“ řekla a zdvořilým pohybem ruky pozvala mě dál...

2

V KUCHYNI VISELY tucty zaprášených obrazů.

Paní Burgánová pod každý přistavila židli, těžce na ni vylezla a pak mokrým hadrem otřela plátno, a hned oslnivé a jásavé barvy zářily kuchyní.

Každých pět minut otrásla stavením detonace z vojenského cvičiště a v kredenci se rozezvučely všechny hrníčky a talířky. Mosazná postel každým hozením granátu popojela po kolečkách a paní Burgánová se pokaždé podívala směrem k explozi a pokaždé řekla něžně: „Darebáci...“

Pan Burgán ukazoval srpem na obrazy a hovořil:

„Tak prosím, náš chlapec, když maloval tenhle ‚Západ slunce na jihočeském rybníku‘, tak si obul o jedno číslo menší botky, když maloval tenhle ‚Motiv z Karlštejna‘, tak si skrz kramflek zarazil do paty půlcentimetrový hřebíček... Tady, když náš chlapec pracoval na ‚Bukovém lese u Litomyšle‘, tak zase celý den nešel na malou stranu... a tady prosím, když náš hoch tvořil ‚Pasoucí se koně u Přibyslavi‘, tak stál po pás ve smradlavé bařině... Když maloval ‚Na vrcholku hory‘, tak se zase před tím tvořením tři dny postil...“

Hovořil pan Burgán a paní Burgánová pod každý ten obraz postavila židli, těžce na ni vylezla a mokrým hadrem otřela každý ten obraz a každých pět minut se podívala

skrz zeď směrem k explozi a pokaždé řekla něžně: „Darébáci...“

Pak zvonilo poledne a mosazná postel přešla na mosazných kolečkách až ke druhé stěně.

Pan Burgán ukázal na poslední obraz.

„Prosím, tohle náš chlapec nazval ‚Zimní nálada,‘ a když ten obraz tvořil, vyzul se a vyhrnul si nohavice a hodinu stál před motivem v tom zimním lednovém potoce...“

„Darébáci,“ řekla paní Burgánová a slezla ze židle.

Pak bylo tísnivé ticho.

Paní Burgánová přetlačila mosaznou postel přes celou kuchyň.

„Krásný obrazy a silně procítěný,“ povídám, „ale proč si Jírka bere ty o číslo menší botky, proč si dává při malování do paty hřebíček, proč si stoupá bosky do lednového potoka, proč?“

Jírka se díval do podlahy a hořel.

„Víte,“ povídá pan Burgán, „naš chlapec nemá akademii... tak ten nedostatek vzdělání nahrazuje silným zážitkem... totiž, abyste věděl, my jsme vás proto pozvali... my bysme chtěli vědět, jestli by se náš chlapec mohl vydat za uměním do Prahy...“

„Jírko,“ povídám, „ty, ty krajiny maluješ v plenéru? Kde bereš a kam chodíš na ty skvoštný barvy? Jak umíš položit vedle sebe modrou a červenou? Impresionisti by se nemuseli stydět za tyhle barvy. Kam na to chodíš?“

Pan Burgán odhrnul srpem záclonu, ze které se sypal jemňoučký prach.

„Vidíte to?“ zvolal, „vidíte tam ty barvy? Skoro všechny tyhle vobrazy, co jsou v kuchyni, všechny je maloval v tomhle kraji. Jen se podívejte, jak to tam hejří barvama!“

Pan Burgán držel odhrnutou záclonku a díval jsem se s ním do krajiny, která ale byla šedivá jak stádo starých slonů, kde se co jen pohnulo, hned za sebou zvedalo dlouhé fábory cementového prachu, kde šedivým polem lucinky táhl traktor sekačku, za kterou se rozvířal šedivý

oblak, jak za kočárem jedoucím prašnou silnicí, kde o tři nebo čtyři pole dál stál žebříňák a chasník podával snopy žita a, pokaždé když zvedl ten snop, pokaždé jako by ten snop zapálil, tak se z něj houřil šedivý prach a dým.

„Vidíte ty barvy!“ trásl pan Burgán srpem.

A na mýtinku vyšel pěšák, odjistil granát a hodil jej daleko od sebe.

Mosazná postel zase popojela.

Paní Burgánová poprvně mlčela.

„Darébáci,“ povídám.

Položila mi ruku na rukáv, jedno víčko převislé jak lívaneček, a mateřsky mi domlouvala: „Vy ne, vy, pane, nikdy ne. To smíme nadávat jedině my tady. A my nenadáváme, ale my si jenom ulevujeme. To je taková smluvená hra. Vždyť to jsou naši vojáci. To máte, pane, to samý jako doma. V rodině si na sebe můžou taky ledacos dovolit, nadávat si a posílat se někam a doporučovat si něco. Ale jen členové rodiny mezi sebou. Jináč nikdo ne, to tedy ne. Z našeho tatínka můžeme si dělat legraci jen Jírka a já... pak už nikdo ne... ale co myslíte? Má ten náš chlapec jít do Prahy? Udělá tam něco pro český malířství?“

Optala se paní Burgánová a dívala se vědoucíma očima, očima, které byly schopny uhádnout, kdyby jen smítko se pohlo na dně mé duše.

„Praha jsou porodnický nůžky,“ povídám a sklopil jsem oči, „a tyhle obrazy, to už není torzo, ale dílo. Myslím, že by se mohl vydat za slávou...“

„Uvidíme,“ pravila paní Burgánová.

Pan Burgán otevřel dveře do pokoje a ukázal srpem.

„Naš chlapec taky sochaří, vidíte?“ zvolal a srpem zafukal na sádrovou sochu, plnou obřích svalů.

„To je ‚Bivoj bez kance,‘“ řekl.

„Ohtomne! Ty bicepsy!“ povídám, „Jírko, kamaráde, kdo ti stál modelem? Nějakej vzpěrač nebo boxer těžký váhy?“

Jírka se díval do podlahy a hořel.

„Ani vzpěrač, ani těžká váha,“ řekl pan Burgán, „ale já!“ řekl a ukázal na sebe srpem.

„Vy?“

„Já!“ radoval se maličký pan Burgán, „náš chlapec si všecko domyslí. Náš chlapec když slyší kapkat vodovod, už bere tužku a kreslí vodopád v Niagaře, náš chlapec když se píchne do prstu, už se jde zeptat, kolik stojí pohřeb třetí třídy. Minimální podněty, maximální následky,“ dodal pan Burgán a zamrkal očkami.

„Pane Burgán, že tomu tak rozumíte?“ povídám.

„Ale vždyť já jsem z Vršovic!“ zvolal a podrbal se srpem ve vlasech, „viděl jste od Shakespeara Troiluse a Krescidu? Tak před čtvrt stoletím jsem stoval ve Vinohradském divadle právě v týhle komedii. V pátém obraze potřeboval režisér na římsu dvě krásné nahatý sochy. A jednu jsem dělal já, natřenéj bronzem, a tu druhou nahatou sochu dělala jedna dívka, tak jsme každý představení leželi nahatý v pátém obraze na římsu bez hnutí v záři reflektorů, shora na nás koukali kulisáci, hlavně na tu krásnou dívku... a potom když Troiluse a Krescidu stáhli, požádal jsem tu nahatou, bronzem natřenou dívku o ruku a ona řekla Ano... a tak už jsme spolu čtvrt století...“

„To je ta bronzem natřená socha?“ povídám.

Pan Burgán se usmíval a kýval.

„Ta, jak ležela v pátém obraze na římsu?“ povídám.

Pan Burgán se usmíval a kýval.

„Pustíme si sem trošku čerstvýho vzduchu?“ řekla paní Burgánová.

Cementový prach se mrholil na koberec.

„Kdybyste si někdy chtěl uklidnit pocuchaný nervy,“ řekla paní Burgánová, „přijďte si k nám třeba na celý tejdén.“

„Ty granáty, to tady házejí pořád?“ povídám.

„Ne,“ řekla paní a z almary vytáhla elektrolux, „jen od pondělka do soboty a jen od desíti do tří. Ale neděle je tady tak smutná. Je tady velebný ticho, až to dělá randál.“

To ticho. Tak hrajeme na rádio a Jirka od rána na helikónku. A těšíme se, že se ještě jednou vyspíme a už tady budou naši vojáci zas...“ hovořila paní Burgánová.

„Vopravdu jste oba leželi nahatý, natřený bronzem na římsu? Vopravdu?“ povídám.

„Vopravdu,“ řekla paní Burgánová a kolíbala se těžce ke svému muži a podala mu stočenou šňůru se zástrčkou.

„Tatínku,“ řekla, „jdi vyluxovat ten záhonek aster při zdi, já potom nastříhám pánovi pěknou kytku! Darebáci...“ dodala něžně a dívala se oknem na stráž, kde na mýtině vyrostl bílý obláček jak keř kvetoucího hlohu...